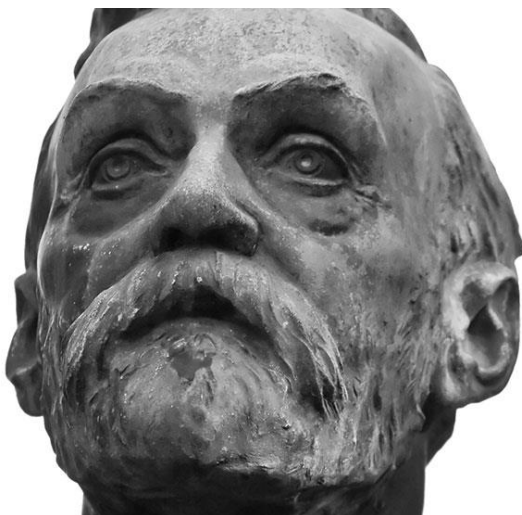

Nobelpriset hedrar inte Alfreds vilja

av Örjan Strandberg | Inspiration & Innovation 2019-09-25 14:48

av Örjan Strandberg

De flesta av världens länder håller med om att uppfinningar och innovationer är den kanske främsta förutsättningen för industriell och samhällelig tillväxt och därmed välfärd. Immaterialrätten blir därför också det kanske viktigaste incitamentet för att uppmuntra innovation och nyskapande. Immaterialrätten erkänner och belönar uppfinnaren och säkerställer därmed samhällets tillgång till kontinuerlig teknisk utveckling.

Den andra viktiga drivkraften för uppfinningar och innovationer, är samhällets allmänna uppskattning och erkännande av uppfinnaren, på politiska, sociala och mediala plan, till exempel genom utmärkelser och stipendier.

Den viktigaste internationella utmärkelsen för uppfinnarna skulle troligen ha varit Nobelpriset i fysik. Men det priset, av skäl jag kommer att förklara, har med tiden istället etablerats som världens mest prestigefyllda forskarpris och är inte alls särskilt förknippat med uppfinnande.

Att världen behöver forskning och forskare är självklart, men det betyder ju inte att vi därför inte behöver teknisk utveckling, innovatörer och uppfinnare.

Under de senaste decennierna har politiska ledare lockats av intressanta teorier som säger att skapande, kreativitet och uppfinneri går att systematisera. Den främsta tesen föreslår att Universitet plus Företag plus Statliga pengar är lika med Innovation. De här frestande föreställningarna har resulterat i påtagliga nedskärningar i statens finansiering av innovation utanför akademisk miljö. En bieffekten är den utbredda missuppfattningen att forskare är uppfinnare.

Tyvärr upprätthålls och förstärks den här missuppfattningen av världens mest prestigefyllda pris för uppfinneri och forskning, Nobelpriset i fysik, vilket ytterligare minskar uppfinnarnas möjligheter att inkluderas i industriell utveckling, tillväxt och välfärd.

Alfred Nobels sista vilja

När Alfred Nobel i sitt testamente lade grunden till Nobelpriset i fysik, prioriterade han inte forskning framför uppfinning; han skrev helt enkelt "upptäckt eller uppfinning" som de två prestationer han ville skulle kunna få hans pris.

Ändå har ungefär 80 procent av vinnarna av Nobels fysikpris varit forskare, medan endast 20 procent (högst) av pristagarna har varit uppfinnare.

Forskning av bl.a. Elisabeth Crawford ("The Beginnings of the Nobel Institution") visar tydligt att Alfred Nobel - själv en uppfinnare och entreprenör - aldrig hade tänkt gynna forskare på bekostnad av uppfinnare.

Bevisande protokoll från Nobelkommittén 1901, där urvalet av kandidater till fysikpriset sker, avslöjar ett beslut om att uppfinnare som hade förvärvat patent för sin uppfinning inte ska kunna nomineras till priset. Något sådant villkor skrev aldrig Alfred i sitt testamente.

Dessutom har testamentesförvaltaren Vetenskapsakademien - inte Nobel eller hans testamente - beslutat att nomineringar till fysikpriset endast får lämnas av forskningsrelaterade institutioner och organisationer.

Uppfinnarna och dessas internationella organisationer ingår inte i urvalsprocessen, trots att Alfred Nobel skriftligen uttryckt att "uppfinnare" är en av två kategorier tänkta för hans pris.

En revision av Nobels testamente och ett erkännande av Alfreds vilja att belöna uppfinnare i samma utsträckning som forskare, vore kanske på sin plats.

The International Federation of Inventors Associations (IFIA), representerande 140 uppfinnareorganisationer i 100 länder, vore oerhört kapabelt att nominera uppfinnarekandidater till priset. Hittills har ingen kontakt tagits från Nobelkommittén såvitt jag känner till.

IFIA tycker förstås, att det faktum att världens mest prestigefyllda pris gynnar endast en av de två kvalificerade mottagarna, skadar uppfinnaren genom att, i det kollektiva medvetandet, förminska dennes avgörande betydelse för samhälllig och industriell utveckling.

I en tid då världen står inför oerhörda utmaningar, är teknisk utveckling och innovation viktigare än någonsin. Med accelererande klimatförändringar är såväl forskar- som uppfinnarlösningar kritiskt viktiga. Inför de här komplexa utmaningarna måste vi utforska alla möjliga vägar att inspirera och uppmuntra dagens unga att vilja bli morgondagens uppfinnare och forskare.

Nobelkommitténs erkännande av uppfinnandets värde skulle betyda mycket för att uppnå detta.

Örjan Strandberg
Talesperson för Nationella Innovatörsrådet
Ordförande för Stockholms Innovationskrets

Kvalificerade för Nobelpriset enligt hans testamente

Trots deras avgörande inverkan på samhället och den globala ekonomin har ingen av nedanstående urval av uppfinningar fått ett Nobelpris:

Flygplanet (motor-)
Kylskåpet
(mekanisk/kompressor)
Televisionen
Polyeten (världens vanligaste plast)
Datorn
Kreditkortet
Respiratorn
Videoband
Hjärt-lungmaskinen
Pacemakern
Djupfrysning av livsmedel
LCD-skärmen
Den konstgjorda njuren
Miniräknaren
E-post
Datorgrafiken
Mobiltelefoni; NMT & GSM
World Wide Web
GPS-positionering, luft och hav

Med säkerhet har de flesta av dessa uppfinningar gjort "den största nytta för mänskligheten" och därmed kvalificerat för priset, enligt Nobels testamente.